

Füljegyzet

„Jede Zeit hat ihre bewegendenden Fragen. Die Gegenwart wird in einigen Ländern von der Frage der Nationalität beherrscht. Diese Frage wird noch lange acut bleiben, bis sie von der sozialen abgelöst wird, deren Zeichen eine täglich mehr aufsteigende Bewegung nimmt. Doch bisher steht immer noch die nationale im Zenith.“

/ Wenzel Frind /

A 20. század politikai és szociális fejlődését jelentős mértékben határozzák meg a nemzetiségi és kisebbségi problémák és az ezekre a kérdésekre született „megoldások“. Népiirtás, etnikai tisztogatások és nemzeti zavargások jellemzik különösképpen századunk történelmét, jelenét és az előző évszázadok történelmét. Korunk konfliktusainak és problémáinak gyökerei egészen a múlt évszázadban feléledő nacionalizmusig vezethetők vissza. Az 1848-as forradalom jelentős mérföldkő volt a Habsburg Monarchia területén élő népek nemzeti öntudatának kialakulása és továbbfejlődése számára. Az akkori Ausztria első modern és demokratikus legitimált országgyűlése kísérletet tett arra, hogy közelítse egymáshoz és rendezze az egyes nemzetiségek, történelmi tartományok és az állam közötti érdekkülönbségeket.

Mint ma már tudjuk, sajnos hiába, mindenesetre ezek a népképviselők legalább síkra szálltak az ügyért és megpróbálták egyfajta, valamennyi résztvevő számára megalégedéssel szolgáló megoldást találni a problémára. Mindazonáltal nem csak az egyes képviselők egymástól nagyon eltérő érdekeit kellett figyelembe venni, a Schwarzenberg-kormányban a parlamentnek konzervatív ill. reakciós ellenzői is voltak, akik már elvi okokból is elutasították a demokratikusan választott népképviselést és teljesen más politikai filozófiát képviseltek, mint az országgyűlési képviselők túlnyomó többsége.

Disszertációmban megkísérlem Ausztria alkotmánytörténetét és nemzetiségi politikáját az 1848-67 közötti időszakban vizsgálni, különös tekintettel a Kremsieri Országgyűlés nemzetiségi koncepciójára. Ezen kívül megpróbálom azon okokat elemezni, amelyek az országgyűlés bukásához vezettek és tisztázni azt a kérdést, hogy sikerült-e a kremsieri képviselőknek egy jövőbe mutató modellt felállítaniuk.

A dolgozat középpontjában, a következő kérdéskomplexum elemzése ill. részben megválaszolása áll, – Mennyiben lehetett volna a kremsieri tervezet a nemzeti, szociális és politikai problémák megoldása? Egyre többet lehet hallani:” A kremsieri nemzetgyűlés volt az utolsó – vagy legalábbis az egyik utolsó – lehetőség a Monarchia megmentésére.” Nem könnyű kielégítő választ adni, hiszen, mint tudjuk ez az alkotmánytervezet sajnos nem valósult meg. Robert A. Kann, aki ezzel a problémával behatóan foglalkozott, arra a következtetésre jutott, hogy a Kremsierben megalkotott „Kreiseinteilung”, a Monarchia népeinek használható együttélési lehetőséget kínált volna. A kérdés már csak az, hogy ez az alkotmánytervezet, vajon a mindennapi politikai életben, hogyan vált volna be.

A bécsi és kremsieri parlament volt igazából az első manifesztálódása az új polgári öntudatnak, egy olyan öntudatnak, melyet a neoabszolutizmus sem tudott megtörni. Ennek a parlamentnek, csakúgy, mint a későbbiekben ugyanaz a fatális probléma állt a középpontjában: a nemzetiségi kérdés. Ez a probléma az évek múltával nemhogy csökkent volna, hanem egyre jobban kiterelődött, az ellentétek egyre jobban felerősödtek.

A nemzetiségi kérdés a Habsburg Monarchia legégetőbb kérdésévé vált, bár ekkortájt a nacionalizmus még nem rendelkezett azzal a „robbanóerővel”, mint a századforduló végén.

A sok megválaszolatlan kérdés közül, melyek az emberben felmerülnek a kutatás folyamán, egy mindig visszatérő maradt: Miért dolgozott ki a kormány egy olyan alkotmányt, melyről már előtte lehetett tudni, hogy nem fog megvalósulni?

A legfőbb oka ennek a paradoxonnak talán az volt, hogy az 1849 –es év elején Schwarzenberg még nem érezte magát elég erősnek ahhoz, hogy politikai elképzeléseit kényszerítve a gyakorlatban alkalmazza. Valószínűleg a kormányban nem talált volna elég támogatót az elképzeléseikhez, ezért látszat kompromisszumot kötött, az alkotmány oktroyálásával. Így a népesség megnyugodott, a forradalom felélénkülésének gátat lehetett szabni, Schwarzenberg időt nyert.

A Kremsieri nemzetgyűlés feloszlásával azonban a viták még korántsem értek véget, a Monarchia megreformálását illetően. Egyre jobban eltolódott a vita a föderatív, centralista elképzelések irányából, melyet Kremsierben „föderatív-centralizmussal” oldottak meg, a nemzeti autonómia kérdésének irányába. A nemzeti autonómia összekötve az ún. „Personalitätsprinzip” elvével Kremsierben sajnos nem valósult meg, és egy jó fél évszázaddal később a morva kiegyezésben sem, ill. Karl Renner terveiben sem tudott teljesen kibontakozni, a politikai események hatása miatt. Visszatérve a nemzetgyűlés feloszlására, véleményem szerint, ez nem pusztán azért volt hibás döntés, mert megsemmisült a lehetősége

annak, hogy egy, ugyan nem teljesen ideális, de alapjaiban demokratikusan kidolgozott alkotmányt elfogadjanak, hanem azért is, mert jó pár évre megszakadt a párbeszéd a Monarchia népeinek képviselői között. Meg lett akadályozva az a párbeszéd, mely a kölcsönös megértést és elfogadást elősegítette volna és a későbbi, előtérbe kerülő nemzetiségi, szociális és politikai problémák ignorálása helyett a megoldást készítette volna elő.